

บทบาทของท้องถิ่นกับการแก้ไข ความรุนแรงทางสังคม

ดร.วิชัย รูปขำดี*

บทคัดย่อ

ความรุนแรง ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน นับว่ามีขอบข่ายเชิงปรากฏการณ์ที่แผ่กว้าง หลายเรื่องมีแนวโน้มที่รุนแรงและหลากหลายรูปแบบมากขึ้น อันจะนำมาซึ่งการดำเนินงานแก้ไขที่กว้างขวาง ต้องการหน่วยงาน สถาบัน และองค์กรเข้ามา ร่วมดำเนินงานอย่างหลากหลายรูปแบบด้วยเช่นกัน โดยมีการผสมผสานบทบาทหน้าที่กันอย่างเป็นระบบและจริงจังก้าวคือความรุนแรงเป็นผลจากความขัดแย้ง โดยมีปัจจัยด้านทัศนคติและพฤติกรรมระดับบุคคล ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ความรุนแรงจึงปรากฏให้เห็นตั้งแต่ระดับตัวบุคคล เช่น การฆ่าตัวตาย ระดับระหว่างบุคคล เช่น ความรุนแรงในครอบครัว ระดับระหว่างกลุ่ม เช่น การยกพวกตีกันของนักเรียนอาชีวะ และการชิงมอเตอร์ไซด์ของกลุ่มวัยรุ่น ระดับกลุ่มการเมือง เช่น การเก็บหัวคะแนนในช่วงเลือกตั้ง ระดับกลุ่มทางสังคม เช่น การกระทำรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระดับกลุ่มฝูงชน เช่น ความรุนแรงจากการเดินขบวนเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ไปจนถึงระดับระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การปะทะกันทางทหารบริเวณชายแดนที่มีปัญหา เป็นต้น

ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ หากมองเป็นเรื่องปกติที่เป็นมา มักใช้กลไกเดิมที่รับผิดชอบทำหน้าที่ดำเนินการแก้ไขไป อันได้แก่ รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ปฏิบัติอยู่แล้ว แต่หากมองเป็นเรื่องวิกฤตก็จำเป็นต้องใช้กลไกใหม่ๆ หรือใช้กลไกที่มีอยู่เดิมในลักษณะใหม่ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรองบอยู่ทุกพื้นที่ทั่วประเทศ จึงเป็นกลไกสำคัญที่ควรได้รับการเสริมสร้างบทบาท และพัฒนาขีดความสามารถทั้งโดยศักยภาพขององค์กรเอง และโดยการเชื่อมโยงกับชุมชนและประชา

* อาจารย์ประจำสำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และรักษาการผู้อำนวยการศูนย์สำรวจความคิดเห็นของประชาชน “นิด้าโพล”

สังคม ทั้งนี้เพื่อช่วยเสริมแรงให้แก่ทั้งรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่อยู่ห่างไกลตามไม่ทันกับขนาดและความรุนแรงของปัญหาที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรุนแรงทางสังคม

ในกรณีการแก้ไขเกี่ยวกับความรุนแรงนี้ อาจกล่าวได้ว่าสถาบันพระปกเกล้า ได้นำร่องด้านการสนับสนุนส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคิดค้นหาแนวทางการบริหารจัดการ เพื่อลดหรือขจัดความรุนแรงอันเกิดจากความขัดแย้ง โดยการกำหนดประเภทรางวัลขึ้นใหม่อีก ๒ ประเภทคือ ๑) รางวัลด้านการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ และ ๒) รางวัลด้านการเสริมสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๒ เป็นต้นมา

๑. ความรุนแรงในสังคมยุคปัจจุบัน

ถึงวันนี้เหตุการณ์จากภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดขึ้นในโลก ทั้งแผ่นดินไหว ภัยแล้ง น้ำท่วมและอื่นๆ ประกอบกับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในหลายประเทศแถบแอฟริการวมทั้งในประเทศไทย ย่อมสะท้อนถึงสัญญาณความรุนแรงที่มีแนวโน้มว่าคนในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับวิกฤตความรุนแรงมากขึ้น เพราะนอกเหนือจากเหตุการณ์ทางธรรมชาติที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนดังกล่าวแล้วยังมีความรุนแรงที่เกิดจากการกระทำระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองและซ่อนอยู่ในสังคม มิได้เป็นข่าวอย่างเหตุการณ์ใหญ่ๆ เหล่านั้นอีกจำนวนมากที่เรียกว่า “ความรุนแรงทางสังคม” ซึ่งหมายถึงความรุนแรงที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ในรูปแบบหลากหลาย นับตั้งแต่การละเมิดสิทธิ เบียดเบียนทำร้ายไปจนถึงเช่นฆ่า ในภาวะสงครามระหว่างประเทศ ความรุนแรงเหล่านี้บางส่วนอาจมองไม่เห็นชัด ทว่าผลของมันสามารถสัมผัสได้ และปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นซ้ำซากในสังคมต่างๆ จนคนทั่วไปอาจไม่ได้ตระหนักว่านั่นคือ ความรุนแรง ตัวอย่างเช่น ความรุนแรงใน

ครอบครัว และความรุนแรงในสถานที่ทำงาน เป็นต้น

จากรายงานว่าด้วยความรุนแรงกับสุขภาพ ขององค์การอนามัยโลก ระบุว่าแต่ละปี ประชากรโลกมากกว่า ๑ ล้าน ๖ แสนคน ทุกเพศ ทุกวัย เสียชีวิตจากความรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง และอีกมากกว่านั้นหลายเท่าต้องมีชีวิตอยู่กับการบาดเจ็บและพิการทางกาย และความเจ็บปวดทางจิตใจจากการถูกคนอื่นทำร้าย หรือไม่ก็ทำร้ายตนเอง ในภาพรวมแล้วอาจกล่าวได้ว่า ความรุนแรง คือ สาเหตุสำคัญระดับต้นๆ ของการตายของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน สำหรับประเทศไทย ตัวเลขจากสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข ระบุว่า ความรุนแรงเป็น ๑ ใน ๑๐ สาเหตุสำคัญของการตาย และคนที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงมีจำนวนมากขึ้นอย่างน่าตกใจ เด็กๆ ได้รับความเจ็บปวดทรมานร่างกายและจิตใจ จากการกระทำรุนแรงโดยผู้ใหญ่ ซึ่งควรจะเป็นผู้ให้การปกป้องดูแลพวกเขา วัยรุ่นทั้งในและนอกโรงเรียนต่างตกเป็นเหยื่อความรุนแรง จากการถูกรังแกข่มเหง การทะเลาะวิวาท หรือไม่ก็ทำร้ายตนเอง บ้างก็ตกอยู่ในวังวนของสิ่งเสพติด และเป็นเหยื่ออาชญากรรม ผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงทางกายและทางเพศโดยผู้ชาย ซึ่งจำนวนไม่น้อย คือสามี หรือไม่ก็คนใกล้ชิดของพวกเขาเอง

ผู้สูงอายุซึ่งเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ในสังคมปัจจุบัน ถูกทอดทิ้งและถูกกระทำทารุณจากคนใกล้ชิดผู้มีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู หรือไม่ก็จากคนที่พวกเขาให้กำเนิดและพุ่มพุกมากับมือ ทั้งหมดนั้น ยังไม่รวมถึงความรุนแรงจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนที่แตกต่างกันในด้านภาษาพูด วิถีเศรษฐกิจ ศรัทธาในศาสนา อุดมการณ์ทางการเมือง และชนชั้นทางสังคม โดยรัฐต้องพุ่มพุกประมาณจำนวนมหาศาลมาเป็นเวลายาวนาน

นอกจากนี้ในยุคโลกไร้พรมแดน เช่นทุกวันนี้ ความรุนแรงยังมีความซับซ้อนและทวีความโหดร้ายมากขึ้น พร้อมๆ กับการเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์ การขยายตัวของเมืองใหญ่ เศรษฐกิจที่ก้าวหน้า และเทคโนโลยีล้ำยุค ซึ่งจำนวนไม่น้อยถูกนำมาใช้ อุดมการณ์แห่งความรุนแรง ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งในนามของอำนาจและการแข่งขันทางการเมืองและเศรษฐกิจ แต่ผลของมันก็มักจบลงด้วยการที่ผู้คนถูกแบ่งแยก หลายคนถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกรังเกียจกีดกัน และถูกทำร้ายด้วยความรุนแรงที่น่าตระหนกมากขึ้นก็คือความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ไม่จำกัดสถานที่และเวลา ไม่ว่าจะเป็นในบ้าน ในสถานศึกษาที่ทำงาน ห้องถนน และแม้แต่ในสถานที่ที่ถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ เช่น วัด โบสถ์ รัฐสภาและทำเนียบรัฐบาล ในกรณีของเด็กและเยาวชน พ่อแม่อาจดีใจว่าลูกอยู่บ้านน่าจะปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ แต่สื่อในยุคโลกาภิวัตน์ก็ยังเป็นสาเหตุสำคัญลำดับต้นๆ ที่ชักนำให้เขาเหล่านั้นเข้าไปในวงโคจรของความรุนแรงได้เสมอ จึงแทบไม่มีที่ใดเลยที่มนุษย์จะมีความมั่นคงอย่างแท้จริง

๒. ทศนะและคำอธิบายถึงความรุนแรงต่อมนุษย์ที่หลากหลาย

ในยุคโบราณที่มนุษย์ยังอยู่กันเป็นชนเผ่าไม่ได้รวมตัวเป็นรัฐเป็นประเทศแบบปัจจุบัน มนุษย์ระหว่างเผ่าก็มีความสัมพันธ์กันบ้าง และกระทำรุนแรงต่อกันบ้าง ดังปรากฏเป็นประวัติการรบการสงครามในประวัติศาสตร์ แต่ปัจจุบันอารยธรรมความเจริญของมนุษย์ก็ยังไม่อาจหลีกเลี่ยงความรุนแรงป่าเถื่อนเหล่านั้นได้ เพียงแต่ส่วนหนึ่งกลายรูปมาเป็นสงครามใช้อาวุธที่รุนแรงกว่า และภาวะความรุนแรงทางสังคมที่มักกับระบบเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม เช่น การลักลอบการใช้แรงงาน การค้าบริการทางเพศ ไปจนถึงองค์กรอิทธิพล และการค้ามนุษย์รูปแบบต่างๆ ดังนั้น ทศนะมุมมองในเรื่องนี้จึงมีอยู่อย่างหลากหลาย อาจนำมาพิจารณาบางส่วนดังนี้

๒.๑ ความรุนแรงเชิงสังคม

โยฮาน กัลตุง (Johan Galtung, 1955) นักทฤษฎีด้านสันติภาพผู้มีชื่อเสียงชาวนอร์เวย์ วิเคราะห์ความรุนแรงโดยจัดเป็น ๓ ระดับคือ ๑) ความรุนแรงทางตรง ๒) ความรุนแรงเชิงโครงสร้างและ ๓) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม

๑) **ความรุนแรงทางตรง** หมายถึง การกระทำ (หรือไม่กระทำ) ที่มีผลให้ตัวเองหรือคนอื่นได้รับบาดเจ็บทางกายหรือทางจิตใจ เป็นความรุนแรงที่เราคุ้นชินกันอยู่ทั่วไป เราบอกได้ไม่ยากว่าใครทำอะไรกับใคร ใครบาดเจ็บ และมากน้อยเพียงใด เช่น สามีตีภรรยา ครูตีนักเรียน ผู้หญิงถูกล่วงละเมิดทางเพศ วัยรุ่นยกพวกตีกันในงานคอนเสิร์ต กลุ่มผู้ชุมนุมปะทะกับกำลังเจ้าหน้าที่ ฯลฯ ความรุนแรงทางตรงนี้เป็นสิ่งที่

เราเห็นได้ง่ายและอยู่ในระดับพื้นผิว ที่เป็นข่าวรายวัน ในหน้าหนังสือพิมพ์ส่วนมากเป็นความรุนแรงทางตรง

๒) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง คือ สภาวะความรุนแรงอันเนื่องมาจากนโยบาย กฎหมาย กลไกทางการเมือง และกลไกทางเศรษฐกิจ ที่ไม่เสมอภาค ลิดรอนสิทธิและไม่เป็นธรรม รวมถึงการรวมศูนย์อำนาจทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ ที่ทำให้ประชาชนทั่วไปหรือประชาชนบางกลุ่มบางพื้นที่ **“ถูกทำร้าย”** ด้วยการเลือกปฏิบัติ เอาัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ และถูกกีดกันจากการเข้าถึงทรัพยากรและปัจจัยการดำรงชีพ ส่งผลให้ตกอยู่ในความยากจน เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน และเกิดความขัดแย้งในสังคม สภาพเช่นนี้มักนำไปสู่ความรุนแรงในรูปของการต่อต้านและการต่อสู้ระหว่างประชาชนกับกลไกของรัฐ หรือระหว่างประชาชนด้วยกันเอง และสิ่งเหล่านี้ก็อาจนำไปสู่ความรุนแรงทางตรงตามมา ดังที่กำลังเกิดขึ้นเป็นลูกโซ่ในกลุ่มประเทศอาหรับ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างมีอยู่ในทุกสังคม ต่างแต่ว่าใครจะมากใครจะน้อยกว่ากันเท่านั้น ในสังคมไทยจะเห็นได้จากการมีกลุ่มหรือองค์กรจัดตั้งในภาคประชาชน ที่ต่อสู้เรียกร้องต่อรัฐในเรื่องต่างๆ เช่น กลุ่มสมัชชาคนจน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่คัดค้านการสร้างเหมืองแร่โปแตช จังหวัดอุดรธานี กลุ่มอนุรักษ์ท้องถื่นบ่อนอก และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และกลุ่มเครือข่ายคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซ โรงงานแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย และอุตสาหกรรมต่อเนื่องจังหวัดสงขลา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มทางการเมืองอีกมากที่รู้จักกันดีได้แก่ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ที่มีการเคลื่อนไหวในลักษณะต่างๆ การก่อเกิดของกลุ่มเหล่านี้มีมูลเหตุสำคัญมาจากปัญหาเชิงโครงสร้าง

ซึ่งอาจจะกล่าวรวมๆ ว่าเป็นความไม่เป็นธรรม ความไม่โปร่งใส และความไม่มีธรรมาภิบาลในการปกครองและการบริหารในระดับต่างๆ ของสังคมนั่นเอง

แต่ความรุนแรงเชิงโครงสร้างก็ไม่ได้แสดงออกมาให้เห็นในรูปของการต่อต้านเท่านั้น รูปธรรมแห่งความรุนแรงอีกส่วนหนึ่งปรากฏให้เห็นในลักษณะของ **“ภัยเงียบ”** ที่เราอาจไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นภัยด้วยซ้ำ เช่น ถ้าคนส่วนใหญ่ยังยากจนทั้งที่ประเทศร่ำรวยทรัพยากร ความยากจนนั้นก็ถือว่าเป็นอาการที่แสดงออกอย่างหนึ่งของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ในทำนองเดียวกัน ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ยังเจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้ ทั้งที่ประเทศมีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ก้าวหน้า หรือการมีเด็กขาดสารอาหารจำนวนมาก ทั้งที่ประเทศผลิตอาหารได้เหลือเฟือเพื่อจุนเจือใครต่อใครว่าเป็นครัวของโลก เหล่านี้ก็คือรูปธรรมอย่างหนึ่งของความรุนแรงที่มีต้นตอมาจากโครงสร้างสังคม

เนื่องจากมีรากหยั่งลึกอยู่ในโครงสร้างสังคม ซึ่งเป็นเสมือนเกราะคุ้มกันแก่การกระทำรุนแรง ไม่ว่าจะด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของผู้กระทำก็ตาม ความรุนแรงเชิงโครงสร้างจึงไม่สามารถทำให้หมดไปได้ด้วยการกำจัดคนที่เป็นต้นเหตุแห่งความรุนแรง คนอาจจะเปลี่ยนได้ แต่ตราบไคที่โครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมยังอยู่ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างก็จะยังมีอยู่ต่อไป (ชินวุฒิกาญจนจิตรและคณะ ๒๕๕๒)

๓) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม เป็นความรุนแรงเนื่องจากระบบความเชื่อ วิถีชีวิต แนวปฏิบัติ ที่ฝังแน่นอยู่ในวัฒนธรรมและสืบทอดมายาวนาน เช่น ในศาสนา ขนบประเพณี และอุดมคติของสังคม เป็นต้น เช่นเดียวกับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความรุนแรงด้านวัฒนธรรมไม่ได้ทำร้ายบุคคลให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจโดยตรง แต่สนับสนุนรองรับและให้ความชอบธรรม แก่ความรุนแรงทางตรง

และความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ให้คนเห็นว่าการกระทำบางอย่างแม้จะรุนแรงแต่ก็ได้รับการยกเว้น และด้วยเหตุนี้จึงเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ เช่น พ่อแม่ตีลูกได้ ถ้าลูกไม่เชื่อฟัง เพราะถือกันว่าพ่อแม่เป็นผู้มีพระคุณต่อลูก ครูตีนักเรียนได้ ถ้านักเรียนเกเรหรือไม่ตั้งใจเรียน เพราะครูคือผู้อบรมสั่งสอนนักเรียน สามีขึ้นใจภรรยาเพื่อมีเพศสัมพันธ์ได้ เพราะภรรยามีหน้าที่สนองความต้องการทางเพศของสามี เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจกับประชาชนได้ เพราะรัฐเป็นผู้ปกครอง เป็นต้น

ตามความเห็นของกัลตุง ความรุนแรงทั้ง ๓ ลักษณะมีความเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก กล่าวคือ ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมเป็นผลจากการกำหนดมาตรฐานค่านิยม และการยอมรับ ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งอาจอยู่ในรูปของโครงสร้างอำนาจ โครงสร้างด้านระเบียบกฎหมาย เป็นต้น และสุดท้ายก็นำมาซึ่งความรุนแรงทางตรงนั่นเอง

๒.๒ ความรุนแรงเชิงสุขภาพ

มีทัศนะที่มองความรุนแรงด้านสุขภาพร่างกาย และจิตใจได้จำแนกความรุนแรง เพื่อหาข้อสรุปที่มีผลต่อร่างกายและจิตใจ ตั้งแต่ระดับน้อยไปจนถึงทำให้มนุษย์ถึงแก่ความตาย เป็นการมองที่ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ดังเช่นค่านิยมในรายงานระดับโลกว่าด้วยความรุนแรงกับสุขภาพ (World Report on Violence and Health) องค์การอนามัยโลกให้ความหมายไว้อย่างครอบคลุมว่าคือ “การใช้กำลังหรืออำนาจ ที่บุคคลจงใจกระทำต่อตนเอง ต่อผู้อื่น หรือต่อกลุ่มคนหรือชุมชน และการกระทำเช่นนั้นได้ก่อให้เกิด หรือน่าจะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย ชีวิตจิตใจ หรือทำให้เกิดการพัฒนาที่ผิดปกติ หรือเป็นการลิดรอนสิทธิอันพึงมีของผู้ถูกกระทำ การใช้กำลังนี้ ไม่ว่าจะเป็นลงมือทำจริงๆ หรือเพียงแค่ขู่ ก็ถือเป็นความรุนแรง”

ตามความหมายนี้ความรุนแรงไม่จำเป็นต้องมาจากการกระทำที่เป็น “กายกรรม” หรือการลงมือทำจริงๆ แม้ด้วย “วจีกรรม” คือการพูดข่มขู่จะทำร้าย การเปิดเผยเรื่องส่วนตัว หรือป้ายสีด้วยเรื่องอันเป็นเท็จ ซึ่งก่อให้เกิดความหวาดหวั่น เครียด วิตกกังวล หรือเจ็บปวดทางจิตใจ ในระดับใดระดับหนึ่ง ก็เป็นความรุนแรงเช่นกัน นอกจากนี้แม้การไม่ทำอะไรเลย ก็อาจเป็นความรุนแรงอย่างหนึ่ง เช่น การละเลย ไม่ใส่ใจความต้องการที่จำเป็นของเด็ก ผู้สูงอายุ หรือสมาชิกอื่นๆ ในบ้าน ที่ควรได้รับการเอาใจใส่ เป็นต้น ผลของความรุนแรงไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการทำให้บาดเจ็บ หรือเป็นอันตรายทางร่างกายโดยตรงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผลกระทบทางจิตใจด้วย เช่น การทำให้อับอายขายหน้า ถูกดูหมิ่นเหยียดหยามลิดรอนสิทธิ จนทำให้สภาพจิตใจแย่ลง หรือทำให้การดำรงชีวิตผิดไปจากปกติ เหล่านี้ล้วนอยู่ในข่ายของความรุนแรง ไม่เฉพาะการใช้กำลังหรืออำนาจต่อผู้อื่นเท่านั้นที่เป็นความรุนแรง แม้การกระทำต่อตนเอง เช่น การฆ่าตัวตาย (ไม่ว่าจะสำเร็จและไม่สำเร็จก็ตาม) หรือการทำร้ายตัวเองให้ได้รับบาดเจ็บทางใดทางหนึ่ง ก็เป็นความรุนแรงด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ความรุนแรงอาจเป็นการกระทำระหว่างคนๆ เดียวต่อคนเป็นกลุ่ม หรือระหว่างกลุ่มคนหนึ่งกับอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ เช่น การที่คนๆ เดียวลอบวางระเบิดในที่สาธารณะ การยกพวกตีกันของวัยรุ่น เหตุการณ์จลาจลของผู้ชุมนุมประท้วงที่ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ หรือทำให้ประชาชนผู้ไม่เกี่ยวข้องได้รับความเดือดร้อน (เช่น ปิดถนน) เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อาวุธปราบปรามฝูงชนที่ชุมนุมกันโดยสงบ หรือสงครามระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นอยู่ในบางภูมิภาคของโลกปัจจุบัน เป็นต้น สุดท้าย ความรุนแรงเป็นการกระทำที่ผู้ทำมีความตั้งใจและมีเป้าหมาย แต่ไม่รวมถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นเพราะความประมาท หรือที่เป็นอุบัติเหตุ

จากลักษณะของความรุนแรงดังกล่าวมาแล้ว จึงอาจจัดแบ่งประเภทของความรุนแรงและรูปแบบของความรุนแรงที่แตกต่างกันไปกล่าวคือ จัดแบ่งประเภทของความรุนแรงเป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑) **ความรุนแรงต่อตนเอง** เป็นการเบียดเบียนตนเองไปจนถึงการฆ่าตัวตาย ซึ่งก็เป็นความรุนแรงที่พบในมนุษย์ยุคปัจจุบันมากขึ้นทุกที

๒) **ความรุนแรงระหว่างบุคคล** เป็นการกระทำของบุคคลต่อบุคคลอื่น เช่น การทะเลาะวิวาท การข่มขืน การทำความรุนแรงในครอบครัว สถานที่ทำงาน ฯลฯ เป็นต้น

๓) **ความรุนแรงระหว่างกลุ่มคน** เป็นความรุนแรงที่มีบุคคลจำนวนมาก และมีเป้าหมายมิใช่บุคคลโดยตรง เช่น การยกพวกตีกันของวัยรุ่น การต่อสู้ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ รวมถึงการก่อการร้ายและสงคราม

นอกจากพิจารณาประเภทของความรุนแรงดังกล่าวแล้ว แต่ละประเภทของความรุนแรงยังอาจแบ่งเป็นรูปแบบที่กระทำแตกต่างกันไปอีก ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น ๔ รูปแบบ ดังนี้

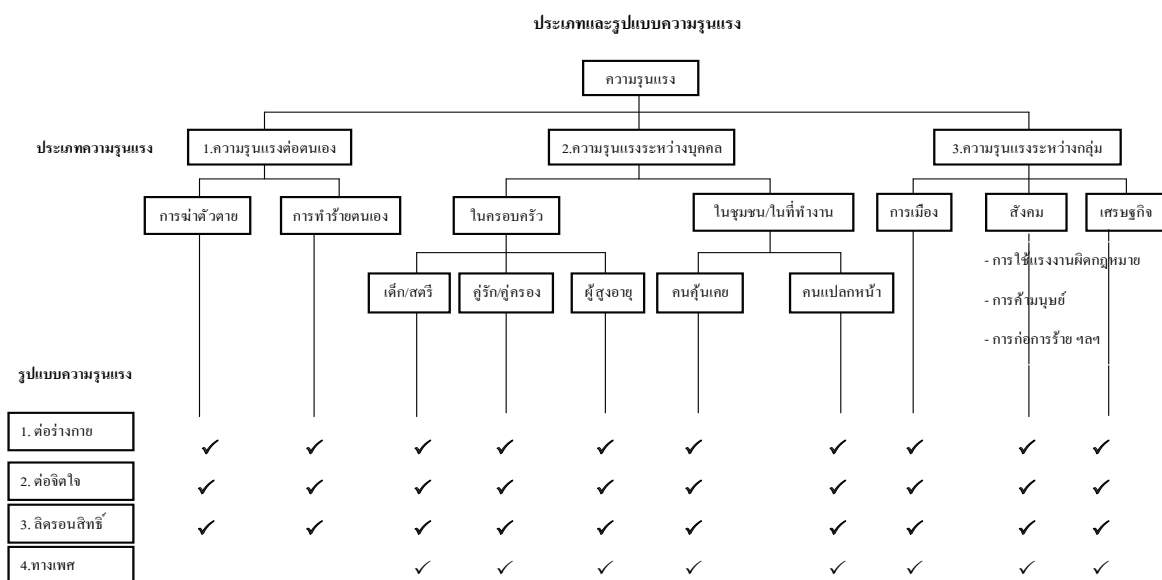
๑) **ความรุนแรงต่อร่างกาย** ได้แก่ มุ่งทำร้ายทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

๒) **ความรุนแรงต่อจิตใจ** ได้แก่ การมุ่งให้มีผลกระทบทางจิตใจ เกียรติยศ ศักดิ์ศรี และความรู้สึกนึกคิดอื่นๆ ที่มีใช้ต่อร่างกายโดยตรง เช่น ทำให้เครียด วิตกกังวล อาย กระทบบกระเทือนจิตใจ เป็นต้น

๓) **การลิดรอนสิทธิ** ได้แก่ การเลือกปฏิบัติ การปิดกั้นโอกาส การทำให้บุคคลเข้าไม่ถึงสิทธิทั้งทางตรงและทางอ้อม

๔) **ความรุนแรงทางเพศ** เป็นความรุนแรงที่แยกเฉพาะด้านจากร่างกายและจิตใจ หมายถึง การกระทำด้วยวาจา ทำทางและกายต่อผู้อื่น ที่มีจุดมุ่งหมายทางเพศ ตั้งแต่การพูดจาชวนลามไปจนถึงการกดขี่ทางเพศ

จึงอาจกล่าวโดยสรุปว่า ความรุนแรงมีมิติที่หลากหลายและซับซ้อน ครอบคลุมการกระทำหรือไม่กระทำ ที่มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสุขภาพทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และรวมถึงทางจิตวิญญาณต่อผู้ถูกระทำนั้นเอง และอาจแสดงเป็นแผนผังได้ ดังนี้

ที่มา : ปรับปรุงจาก World Health Organization, 2002.

๓. หลากหลายความรุนแรง ในสังคมไทย

เนื่องจากความรุนแรงมีขอบข่ายความหมายกว้าง และมีแนวโน้มที่คนไทยต้องเผชิญมากขึ้น จึงหยิบยกตัวอย่างประเภทความรุนแรงมาแสดงให้เห็นโดยสังเขป ดังนี้

๑) การฆ่าตัวตายและถูกคนอื่นฆ่าตาย : เป็นสาเหตุการตายใน ๑๐ อันดับแรกของคนไทย

คนไทยมีสถิติการฆ่าตัวตายตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๕๐ ขึ้น-ลง อยู่ระหว่าง ๕,๔-๘.๖ คนต่อประชากรแสนคนต่อปี เป็นคนภาคเหนือมากที่สุด คนกรุงเทพมหานครต่ำสุด และเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ตัวอย่าง เช่น ในปี ๒๕๕๐ มีคนฆ่าตัวตายเป็นจำนวน ๓,๗๕๕ คน และถูกฆ่าตาย ๓,๔๖๗ คน เป็นต้น การตายดังกล่าวคิดเป็นลำดับที่ ๘ รองจาก มะเร็ง อุบัติเหตุ โรคหัวใจ และโรคอื่นๆ

๒) ความรุนแรงในกลุ่มเด็ก : ซ้ำซ้อนและเหยื่อมักไม่รู้ถึงสิทธิทางต่อสู้และทางออก

ตัวเลขปี ๒๕๕๐ จากศูนย์พึ่งได้ของกระทรวงสาธารณสุข พบว่าราวครึ่งหนึ่งของผู้รับบริการเป็นเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี คือ ๙,๕๗๙ ราย จากจำนวนผู้ถูกระทำรุนแรงทั้งหมด ๑๙,๐๖๘ ราย

ลักษณะความรุนแรงมีหลายรูปแบบและซับซ้อน เช่น ถูกคนอื่นทำร้าย ถูกกระทำรุนแรงจากครอบครัว จากโรงเรียน จากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จากการถูกล่อลวงโดยกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ไปจนถึงความเชื่อมโยงกับยาเสพติด เกมการพนัน และกลุ่มชิงมอเตอร์ไซด์ เฉพาะกลุ่มที่เกี่ยวกับความผิดต่อทรัพย์และยาเสพติดเพิ่มจากปี ๒๕๔๖ จำนวน ๑๐,๒๗๙ คดี เป็น ๑๔,๗๖๔ คดี ในปี ๒๕๕๐

๓) ความรุนแรงทางเพศ : ผู้หญิงมักตกเป็นเหยื่อตลอดกาล

สถิติจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมาบันทึกว่าความรุนแรงทางเพศสูงขึ้น เช่น ในปี ๒๕๕๐ คดีอาชญากรรมทางเพศที่มีผู้มาแจ้งความ ๕,๒๖๙ ราย เฉลี่ยวันละ ๑๔ ราย หรือเกิดขึ้น ๑ รายทุก ๑ ชั่วโมง ๔๕ นาที แต่ในความเป็นจริงยังมีผู้ไม่กล้ามาแจ้งความอีกเท่าไรไม่รู้ สถิติที่ผ่านมาเพียงแต่รู้ว่าความรุนแรงมากขึ้น เช่น ข้อมูลจากบ้านพักฉุกเฉิน สถานสงเคราะห์และศูนย์พึ่งได้ในโรงพยาบาลชุมชน

๔) ความรุนแรงในกลุ่มผู้สูงอายุ : มีความเสี่ยงสูงและเป็นผลทางใจ

จากการศึกษาวิจัยเฉพาะบางพื้นที่หลายงานวิจัยพบคล้ายกันว่า ผู้สูงอายुरาวครึ่งหนึ่งเคยถูกระทำรุนแรงโดยลูกหลานและคนใกล้ชิดในลักษณะต่างๆ ตามลำดับดังนี้

- (๑) ด้านจิตใจและอารมณ์ เช่น บ่น ว่า ขู่ ตะคอก เป็นต้น
- (๒) ถูกทอดทิ้ง เช่น ทิ้งให้อยู่ตามลำพัง กักขัง ไม่สนใจ ผลักไสให้ออกจากบ้าน และปล่อยให้อยู่ตามยถากรรม เป็นต้น
- (๓) ถูกทำร้ายร่างกาย เช่น ทุบตี ทำให้ได้รับบาดเจ็บ บังคับ ข่มขืนหรือลวนลามทางเพศ
- (๔) ถูกละเมิดสิทธิ เช่น ไม่ได้รับสิทธิเรื่องต่างๆ ถูกหลอก ถูกขโมย ถูกขู่บังคับเอาทรัพย์สิน เป็นต้น

๕) ความรุนแรงในสถานที่ทำงาน : คนภายนอกมักนึกไม่ถึง

ในที่ทำงานก็เป็นสถานที่ที่มีความเสี่ยงต่อการถูกระทำรุนแรงได้อีกแห่งหนึ่งด้วย ทั้งนี้ด้วยเหตุที่ว่าสถานที่ทำงานเป็นแหล่งที่บุคลากรของหน่วยงานต้อง

ติดต่อสัมพันธ์กันตามบทบาทหน้าที่ และภารกิจที่กำหนดไว้จึงเกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เชิงวัฒนธรรม และตามมาซึ่งความรุนแรงทางตรงได้ ผู้ที่อยู่ในภาวะเสี่ยง ได้แก่ พนักงานชั้นผู้น้อย ผู้กำลังฝึกอบรมเพื่อเตรียมตัวเข้าทำงาน สตรีที่อยู่ใกล้ชิดหัวหน้าหรือผู้มีอำนาจที่เป็นชาย แรงงานย้ายถิ่นหรือผิดกฎหมาย เป็นต้น รูปแบบและระดับความรุนแรงอาจมีตั้งแต่ล่วงเกิน ช่มชู้ ไปจนถึงทำร้ายร่างกายหรือล่วงละเมิดทางเพศ

๖) ความรุนแรงในครอบครัว : ปัญหาที่คนไทยมักมองข้าม

ตามวัฒนธรรมและความคุ้นเคยของคนไทย มักมองว่าคนในครอบครัวทะเลาะกันเป็นเรื่องภายใน ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาเกินกว่าที่คนส่วนใหญ่จะถือเป็นการกระทำผิดจนเป็นปัญหาสังคม ทำให้ผู้กระทำผิดเป็นฝ่ายลอยนวล

มีสถิติและผลการศึกษาจำนวนมาก ระบุว่าคนในครอบครัว เช่น กลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพฯ มีผู้หญิงกว่า ๒ ใน ๕ คน เคยถูกกระทำรุนแรงจากสามี นอกจากนี้ยังมีเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงจากผู้ใหญ่ในครอบครัวอีกจำนวนไม่น้อยด้วย

๗) การค้ามนุษย์ : ปัญหาที่ยากต่อการแก้ไขประเทศไทยถูกเพ่งเล็ง

จากการอพยพแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงานหลายอย่างที่คนไทยไม่ทำ เป็นช่องทางและโอกาสให้เกิดการกระทำที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์และการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้มาก ขณะที่สถิติการจับกุมดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีน้อยมาก ทำให้องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องจับจ้องไม่ยอมรับการดำเนินงานของประเทศไทยว่าเป็นไปตามมาตรฐานสากล ขณะเดียวกันคนไทยจำนวนไม่น้อยก็ไปใช้

แรงงานและไปใช้ชีวิตอยู่ในต่างแดนในลักษณะถูกเอารัดเอาเปรียบ บางส่วนถูกหลอกไปเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ประเทศไทยจึงมีสภาพเป็นทั้งต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์

๘) ความรุนแรงทางการเมือง : แนวโน้มความรุนแรงที่ซับซ้อนมากขึ้น

ความรุนแรงทางการเมืองกลายเป็นความรุนแรงอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นผลจากการชุมนุมประท้วงที่เกิดขึ้นซ้ำซากในช่วงเวลา ๓-๔ ปี ที่ผ่านมา ต้องยอมรับว่าในสังคมที่มีวุฒิภาวะทางการเมืองนั้น การชุมนุมด้วยความสงบและไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนทั่วไปเป็นเรื่องปกติธรรมดา แต่ของไทยนั้นดูเหมือนจะเกินเลยไปกว่านั้น การชุมนุมประท้วงหลายครั้งจึงมีความรุนแรงทั้งทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความจริงที่น่าเศร้า คือ เชื้อไฟแห่งความรุนแรงในการชุมนุมประท้วงเหล่านั้น ส่วนหนึ่งมาจากการมีรัฐบาลที่บริหารบ้านเมืองไม่โปร่งใส มีผลประโยชน์ทับซ้อนและไม่รับฟังเสียงของประชาชน อีกส่วนหนึ่งมาจากความต้องการของกลุ่มผู้ชุมนุมที่จะขับไล่และเอาชนะฝ่ายตรงข้ามให้ได้สถานเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงประเทศชาติและประชาชนส่วนใหญ่

ปี ๒๕๕๑ เป็นปีที่คนไทยได้เห็นความรุนแรงทางการเมืองในรูปของการชุมนุมประท้วงมากเสียจนจำแทบไม่ไหว การชุมนุมหลายครั้งมีทั้งความรุนแรงและความยืดเยื้ออย่างไม่มีเหตุผล ข้อมูลจากศูนย์เฮอร์วีน ซึ่งเป็นศูนย์ที่ช่วยเหลือฉุกเฉินด้านการแพทย์ระบุว่า เฉพาะการชุมนุมที่มีความรุนแรงจากการปะทะกันระหว่างกลุ่มผู้ประท้วงกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือระหว่างกลุ่มผู้ประท้วงต่างสีกัน ในกรุงเทพมหานครเพียงที่เดียว มีทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง (เฉลี่ยเดือนละ ๑ ครั้ง) ผลของการปะทะกันทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ ๗๓๗ คน และเสียชีวิต ๘ คน

๔. กระบวนการแก้ไข ความรุนแรง

ที่ผ่านมาการแก้ปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย เป็นการดำเนินงานแบบแยกส่วน กล่าวคือดำเนินการ โดยออกกฎหมายเป็นเรื่องๆ ไป แล้วกำหนดหน่วยงาน ที่รับผิดชอบดูแลเป็นการเฉพาะเรื่อง กลไกที่รับผิดชอบ ส่วนใหญ่ก็เน้นด้านการติดตาม จับกุม ลงโทษ ผู้ที่ทำ หน้าที่หลักทุกเรื่องก็คือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งหลายกรณี การขจัดความรุนแรงมักไม่เกิดผลเพราะเป็นการตั้งรับ ให้ประชาชนมาแจ้งความ หรือติดตามไล่แก้ปัญหา การ ดำเนินคดีก็ล่าช้าและขาดประสิทธิภาพ แต่มีความ รุนแรงหลายเรื่องที่ต้องมีการเตรียมการวางแผน และดำเนินการในเชิงป้องกัน ตลอดจนต้องทำงานใน ลักษณะเครือข่าย เช่น การแก้ปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัว ความรุนแรงในสถานที่ทำงาน และการค้า มนุษย์ เป็นต้น รูปแบบของการดำเนินการซึ่งไม่อาจใช้ หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางจัดทำแผนและปฏิบัติแบบ แยกส่วน และต่างหน่วยต่างทำได้ กฎหมายจึงมีข้อ กำหนดให้มีกระบวนการแก้ไขและป้องกัน โดยมีหลาย หน่วยงานร่วมกันดำเนินการ โดยใช้ชื่อว่า “ทีมสห- วิชาชีพ” เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแนวทางและกระบวนการวิธีการตาม ข้อกำหนดในกฎหมายเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความ รุนแรงต่างๆ เช่น

พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑

พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

พ.ร.บ.ผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๖

พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงใน ครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ และ พ.ร.บ.ป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นต้น กฎหมายดังกล่าวได้ใช้กลไกเฉพาะภาครัฐล้วนๆ ในการ

ปฏิบัติงาน ทำให้หน่วยงานภาครัฐมีแนวโน้มรวมศูนย์ อยู่ในส่วนกลาง ขณะที่หน่วยงานส่วนกลางมีข้อจำกัด หลายประการ เช่น มีบุคลากรจำกัดไม่สามารถกระจาย ตัวไปปฏิบัติงานใกล้ชิดในทุกพื้นที่ได้อย่างคล่องตัว ขาดความชำนาญด้านพื้นที่และไม่เข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นดีพอ เป็นต้น จึงกลายเป็นปัญหาเชิงประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงาน ความพยายามในการตั้งหน่วยงาน ย่อย เช่น มีศูนย์สนับสนุนป้องกันและลดความรุนแรง (ศปสร.) หรือศูนย์อื่นๆ ในส่วนกลางเฉพาะด้านก็ไม่ อาจแก้ปัญหาได้มากนัก

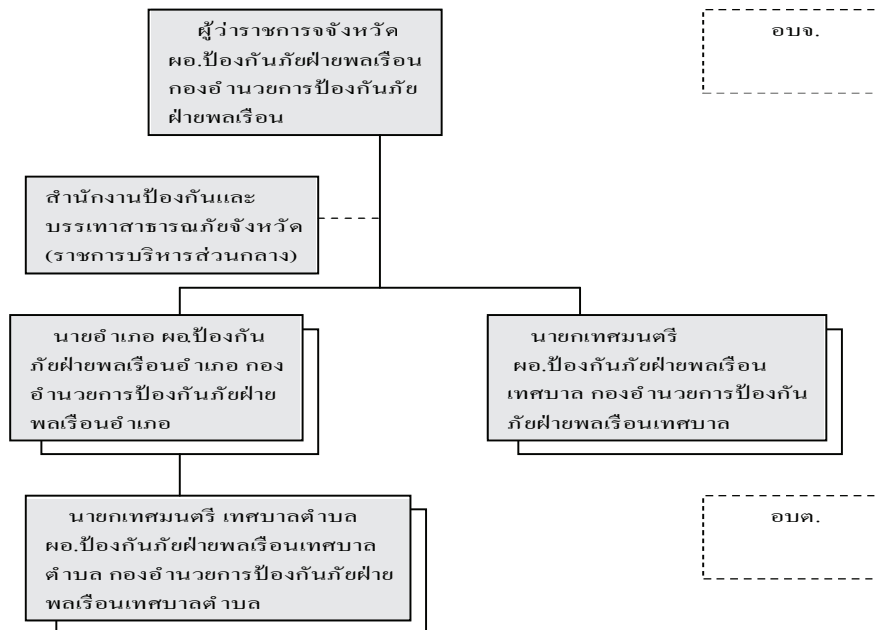
กล่าวโดยสรุป การแก้ไขปัญหาคความรุนแรงมี หน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักได้แก่ กระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวง สาธารณสุขและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีหลาย หน่วยงานแยกย่อยกันทำเรื่องนี้ โดยมีศูนย์ประชาบดี โทรศัพท ๑,๓๐๐ เป็นหน่วยงานประสานงานกับทุก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีหน่วยงานในส่วนภูมิภาคระดับ จังหวัดคือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์จังหวัด สำหรับกระทรวงสาธารณสุข ได้มีการ ดำเนินงานเรื่องนี้มาก่อนตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ โดยมี “ศูนย์ บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีในภาวะวิกฤตจาก ความรุนแรง” ประจำโรงพยาบาล ๒๓ แห่ง โดยมีทีม แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนและตำรวจ ร่วมดำเนินการ ปัจจุบันมีการขยายบริการมากขึ้น โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์พึ่งได้” มีเป้าหมายจัดตั้งให้ครบในสถาน พยาบาลทุกแห่งของรัฐทั่วประเทศ ภายในปี ๒๕๕๗ ได้แก่ โรงพยาบาลชุมชน ๗๒๙ แห่ง และสถานอนามัย ๙,๗๖๐ แห่ง ทั้งนี้เพื่อให้บริการแก่ผู้ถูกกระทำรุนแรง อย่างทั่วถึง

๕. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยทั่วไปจะพบว่า เมื่อใดก็ตามที่ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเกิดปัญหาไม่สามารถบริหารจัดการแก้ไข ปัญหาทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็มักจะโยนบทบาทไปที่ท้องถิ่นและชุมชน หรือประชาสังคม กรณีการแก้ปัญหาความรุนแรงก็เช่นเดียวกัน เวทีสัมมนาวิชาการและสื่อมวลชนก็มักให้ความสำคัญแก่ท้องถิ่นและชุมชนเช่นกัน ในความเป็นจริงผู้เสนอความเห็นอาจมองข้ามประเด็นสำคัญเรื่องหนึ่งคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้รับการถ่ายโอนในการกิจนั้นๆ อย่างชัดเจนหรือยังขาดกฎหมายหรือระเบียบ

รองรับ จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเป็นทางการในการดำเนินงาน ตัวอย่างเช่น กรณีเกิดภัยพิบัติในเขตพื้นที่ต่างๆ กรณีที่เป็นเขตเทศบาลเท่านั้นที่มีกฎหมายและระเบียบรองรับให้เทศบาลจัดตั้งกองอำนาจการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาล โดยมีนายกเทศมนตรีเป็นผู้อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในเขตเทศบาล ในขณะที่ท้องที่การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลกลับไม่มีบทบาทนี้ (ดังแสดงในแผนภูมิข้างล่าง) ด้วยเหตุนี้จึงเป็นข้อจำกัดในบทบาทที่ควรจะเป็นต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดส่วนใหญ่มียศกยภาพที่สามารถช่วยดำเนินการแก้ไขปัญหาได้

แผนภูมิแสดงบทบาทของท้องถิ่นในงานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

อย่างไรก็ตามทั่วทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วไปก็ได้ปิดกั้นบทบาทของตนเอง ยังสามารถดำเนินการโดยร่วมมือกับหน่วยงานหลักในเรื่องนั้นๆ ได้ภายในขอบเขตของระเบียบปฏิบัติการบริหารงานตามปกติ

ในกรณีการแก้ไขปัญหาความรุนแรงทางสังคมก็เช่นเดียวกัน สังคมและประชาชนมักมุ่งหวังให้ท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานมากขึ้น ด้วยเหตุผลสำคัญ เช่น ๑) ท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับปัญหาและตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ได้รับความรุนแรงสามารถ

จะเข้าถึงได้สะดวก ๒) ท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง และ ๓) ท้องถิ่นสามารถขอความร่วมมือจากญาติพี่น้องและเครือข่ายในชุมชนได้ เป็นต้น

หากพิจารณาจากรูปแบบของความรุนแรงในลักษณะต่างๆ แล้ว จะเห็นว่าความรุนแรงในครอบครัวน่าจะเป็นเรื่องที่ท้องถิ่นและชุมชนควรเข้าไปมีบทบาทมีส่วนร่วมได้ง่ายกว่าความรุนแรงลักษณะอื่น ด้วยเหตุผลสำคัญคือ

๑) เจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้กระทำความผิดด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๐ มุ่งให้ชุมชนและทุกคนมีส่วนร่วมในการแจ้งเหตุ เมื่อพบเห็นหรือรับรู้การกระทำความรุนแรงในครอบครัว (มาตรา ๕) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะในระดับตำบลย่อมมีความใกล้ชิดกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้มากกว่าหน่วยปฏิบัติโดยตรง

๒) ท้องถิ่นควรมีบทบาทในการเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ เนื่องจากเป็นกฎหมายออกใหม่ คนทั่วไปยังไม่รับรู้ ขาดความเข้าใจ และยังไม่เห็นประโยชน์

๓) ท้องถิ่นและชุมชนไม่ต้องมีปัญหากับสื่อ เนื่องจากกฎหมายห้ามโฆษณาเผยแพร่ต่อสาธารณชน (มาตรา ๙)

๔) เป็นการรักษาและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว

๕) กฎหมายเปิดโอกาสให้มีการยอมความกันได้ เพื่อความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว และไม่มีผลกระทบถึงบุตรและสมาชิกอื่น (มาตรา ๔) ทำให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาแนะนำในฐานะเป็นเพื่อนบ้าน

๖) ข้อกำหนดเวลาดำเนินการสั้น ไม่เป็นภาระแก่ผู้แจ้ง กล่าวคือ เมื่อแจ้งแล้วพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนโดยเร็วและนำเสนอสำนวนส่งอัยการฟ้อง

ศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง (มาตรา ๘)

๗) เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีความเกรงกลัวเนื่องจากชุมชน ท้องถิ่นเป็นผู้เฝ้าระวัง

๘) ทำให้ญาติ เพื่อนบ้าน และชุมชนมีความตระหนักว่าความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่เรื่องส่วนตัว แต่เป็นเรื่องของทุกคนเมื่อพบเห็นเหตุการณ์ ทำให้ฝึกอบรมบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของพลเมือง อันจะเป็นผลดีต่อการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นด้านอื่นต่อไป

๙) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทในการเข้ามีส่วนร่วมด้านการเฝ้าระวัง ติดตามความรุนแรงประเภทและรูปแบบอื่น นอกเหนือจากความรุนแรงในครอบครัวด้วยเพื่อประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับประชาชน รวมถึงแจ้งเหตุและประสานงานกับหน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้องเพื่อลดเหตุ และแก้ไขความรุนแรงได้ทันการณ์

๑๐) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ มาตรการ แผนงาน โครงการ และกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงประเภทและรูปแบบต่างๆ ในพื้นที่รับผิดชอบแล้วขับเคลื่อนการปฏิบัติให้เกิดผล ตลอดจนค้นหาและดำเนินการใช้นวัตกรรมการจัดการที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ แล้วสมัครขอรับรางวัลพระปกเกล้าในประเภทการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ หรือประเภทการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคมตามความเหมาะสม

โดยสรุป ความรุนแรงสะท้อนความไม่สันติสุขในสังคมเป็นสังคมที่มีปัญหาเชิงโครงสร้าง และวัฒนธรรมการแก้ไขป้องกันต้องวิเคราะห์วางแผนบนพื้นฐานของความรู้ที่เพียงพอ มีนโยบายที่ถูกต้อง และมีกลไกนำไปสู่การขับเคลื่อนที่ทุกฝ่ายของสังคมร่วมมือกันอย่างเป็นเอกภาพ และไม่ลืมหบทบาทของชุมชน ท้องถิ่น และสถาบันพื้นฐานของสังคม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ชื่นฤทัย กาญจนจิตรา และคณะ. ๒๕๕๒. **สุขภาพคนไทย ๒๕๕๒**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับ ลิขซิง จำกัด (มหาชน).

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๐. ราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕.

ภาษาอังกฤษ

Galtung, Johan 1995. “Violence, Peace, and Peace Research,” in **Essay on Peace**. Australia : Central Queensland University Press.